

FÁZSI LÁSZLÓ¹ – KONCZ VERONIKA²

A bírói etikáról a bírák etikai kódexének tükrében

1. Bevezetés

Az etika áthatja az életünk minden területét. Jelen van a hétköznapijainkban, szokásainkban, meghatározza a viselkedésünket, megnyilvánulásainkat, a különféle élethelyzetekben hozott döntéseinket. Lehetnek azonban olyan helyzetek, amikor nem az erkölcsi értékrendünk, hanem a pillanatnyi érdekeink, hangulatunk alapján döntünk. Ez magánügye minden embernek addig, amíg nem kötelezi külső szabály a döntésében; viszont ha valakinek a hivatásánál fogva kell betartania bizonyos normákat, akkor azok szem előtt tartása már mindenképpen előbbre való a saját személyes meggyőződésénél. Ilyen szabályok a vállalati etikai kódexek³ is, amelyek meghatározzák az adott hivatás vagy szervezet képviselői által tanúsítható megnyilvánulásokat.⁴ Különösen magas szintű elvárásoknak kell megfelelniük az igazságszolgáltatásban tevékenykedő bíróknak, ügyészeknek és ügyvédeknek.

E tanulmányunkban azonban kizárólag a bírók számára alkotott etikai kódexek elemzésével, összehasonlításával kívánunk foglalkozni, rávilágítva arra, hogy az állampolgárok élete fölötti döntéshozatallal felruházott, hatalommal rendelkező személyek feladata rendkívül összetett, hiszen a törvény betűjének betartása mellett az erkölcsi normáknak is meg kell felelniük. Ezért célunk annak feltérképezése, hogy a nagy horderejű, emberek sorsát befolyásoló döntések meghozatala mögött milyen mélyreható etikai alapelvek betartása húzódik meg. Külső szemlélőként nézve, a társadalom tagjai számára ezek a normák nem kerülnek megfogalmazásra, kizárólag az igazságszolgáltatásban részt vevő személyek szakértelme, viselkedése, megnyilvánulása alapján alkotnak képet a jogász hivatásrendekről. Másrészt azt is fontos kérdésnek tartjuk, hogy a közhatalom gyakorlására hivatott személyek mennyire azonosulnak az etikai normákkal,

illetve milyen lemondásokkal jár részükről az etikai kódexnek való megfelelés.

Véleményünk szerint az igazságszolgáltatás keretein belül az alkalmazandó törvények mellett nagyon fontos mérce kell legyen az etikai kódex, amely meghatározza az egész szervezet arculatát és kifejezi belső lényegét. Egy szervezet etikai kódexének akkor van gyakorlati haszna, ha az ott dolgozók elmondhatják magukról, hogy nemcsak etikai kódexük van, hanem aszerint is dolgoznak és élnek. Joggal feltételezhetjük,

hogy ha valahol, az igazságszolgáltatás területén ez így működik. Ez azonban nyilván igazolásra szoruló feltételezés részünkről. Ezért azt is vizsgáljuk, hogy mit tesz a bírósági szervezet az etikai normáknak a külvilág felé való kommunikálása érdekében, hogy a belső normák közérthetőbbé váljanak, hiszen ezáltal nagymértékben növelhető az igazságszolgáltatásba vetett bizalom. Ennek jelentőségét jelzi a társadalom egyre több területén tapasztalható morális válság, amelynek ellensúlyozásaként egyre több szervezet fogalmazza meg írott etikai kódexét, jelezve dolgozói és a külvilág felé is, hogy számukra igenis fontosak az etikai értékek. Az átlátható működés, a tevékenysége iránti bizalom elérése és megtartása erkölcsi tőkét jelenthet egy szervezet számára. Elkerülhetetlen, hogy egy magára valamit is adó szervezet odafigyeljen mindazokra a normákra, melyek által ezt a bizalmat erősíteni tudja.

2. Az etika jelentősége

Az etika⁵ mint az erkölccsel foglalkozó tudomány, a filozófiának az az ága, amely az emberek viselkedési normáit, azok következményeit és összefüggéseit vizsgálja. Maga a kifejezés a görög „ethosz” szóból ered, amelynek jelentése: szokás, módor, hagyomány, érzület, jellem, illem. Vonatkozik a külsőleges erkölcsiségre, valamint a belsőre, az ember természetére is.⁶ Egyrészt életmód, másrészt tudomány, amelynek tárgya az emberi cselekvés. Arra keres magyarázatot, hogy az ember cselekedete milyen belső és külső tényezők alapján válik jóvá vagy rosszá, értékessé vagy értéktelenné, vagyis morálisan helyes-e. Az etika abban különbözik az erkölctől, hogy nem egyes cselekedetekre vonatkozik, hanem elvi szinten reflektál az erkölcsi cselekedetre.

A görög kifejezésből eredően azt tekintették etikusan cselekvőnek, aki neveltetése következtében megszokta, hogy illemdően viselkedjen, mert megtartja és tiszteli az általánosan elismert erkölcsi kódex szabályait és normáit. Szűkebb értelemben az viselkedik erkölcsösen, aki már hozzászokott, hogy saját belátása nyomán tegye a jót. Az ilyen magatartást az

¹ Fázsi László PhD nyugalmazott törvényszéki tanácselnök, c. táblabíró.

² Koncz Veronika protokoll- és PR-szaktanácsadó.

³ Az etikai kódex az etikai normák, alapelvek, magatartási szabályok írásba foglalását jelenti. A szervezeten belüli és kívüli gyakorlatot és kapcsolatok irányító vállalati alapelvek és szabályok formalizált, nyilvános kinyilatkoztatása. SZEGEDI Krisztina.: Üzleti etika. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Zrt., 2006, 116–118.

⁴ Vállalati etika: valamely hivatás körébe vágó erkölcsi szabályok összessége. Ld. JUHÁSZ József – SZÓKE István – O. NAGY Gábor – KOVALOVSKY Miklós: *Magyar értelmző kézikönyvtár*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2003, 329.

⁵ Etika: erkölccstan, valamely hivatás körébe vágó erkölcsi szabályok rendszere. Uo. 329.

⁶ TURAY Alfréd: *Az ember és az erkölcs*. Szeged, Agapé Kiadó, 2000, 1–4.

„éthosz” kifejezéssel illették, amelynek jelentése: karakter, jellemzősége, maradandó készség a jóra”, vagyis az erény.⁷ Képesek vagyunk tehát arra, hogy befogadjuk, elsajátítsuk az etikus cselekedeteket, amelyek szokássá is válhatnak.

A mindennapokban, az élet különböző területein viselkedésünket olyan etikai értékek irányíthatják, mint például a tisztelet, a becsületesség, a felelősség vagy az igazságosság. Ezek az erkölcsi normák jelen vannak az életünkben, függetlenül attól, hogy tudatosulnak-e bennünk, nagy részüket a családkban sajátítjuk el, így a kulturális gyökereinktől is függenek. Később, a saját tapasztalatunk, meggyőződésünk határozza meg az erkölcsileg helyes döntések elveit. Cselekedeteink tehát mindig lelki tulajdonságból fakadó tettek, amelyek a társadalmilag elfogadott normák szempontjából erkölcsileg is megítélhetők. Az erkölcsi jó, mint pl. mások tisztelete, az emberszeretet, a segítőkészség minden társadalomban nélkülözhetetlen; vagyis tulajdonképpen minden cselekedetünk közeli vagy távolabbi vonatkozásban kapcsolatban áll az etika mint praktikus tudomány szabályaival.

Egy közösségben magától értetődő erkölcsi érzék az, hogy annak tagjai képesek különbséget tenni a helyes és helytelen között. A hétköznapi beszédünkben is használunk erkölcsi tartalmat tükröző kifejezéseket pl. „felelősség, jó és rossz, szándék, hűség, igazságosság és igazságtalanság, lelkiismeret”; van tehát előzetes erkölcsi tudásunk, melyet másokról is feltételezünk. Minősítjük az embereket cselekedeteik, viselkedésük alapján is: erkölcsösnek vagy erkölcstelennek, igazságosnak vagy igazságtalannak tartjuk őket.⁸ Kétségtelen azonban, hogy az élet egyre bonyolultabb feladatok elé állít bennünket, s ezeknek a teljesítésében a morális értékek már támogatásra szorulnak. Kénytelenek vagyunk tudomásul venni, hogy a társadalom értékrendszerében komoly átrendeződések zajlanak, s ezáltal az általánosan elfogadott erkölcsi értékek csorbítása nagy kihívást jelent.⁹ Nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a tényt sem, hogy napjainkban sokasodnak a kérdések, a problémák, fokozódik a bizalmatlanság; s éppen ezért a tekintélyt vesztett hagyománnyal szemben szükségserűvé válik az erkölcsi értékrendszer megerősítése.¹⁰

3. A jogász etika

3. 1. Az etika és a jog viszonya

A jog¹¹ és az etika¹² hasonlósága, hogy mindkettő olyan normarendszer, amely az emberi magatartásokat vagy az azokat befolyásoló körülményeket szabályozza. A társadalomban együtt élő emberek számára megszabja, hogy mit tehetnek meg és mit nem, mert ennek hiányában anarchikus állapotok alakulnának ki. A jog és az erkölcs is előíró tudomány: azzal foglalkozik,

⁷ NYÍRI Tamás: *Alapvető etika*. Budapest, Szent István Társulat, 1997, 5–6.

⁸ Uo. 7–10.

⁹ BÁBOSIK Zoltán: *Értékközvetítés napjainkban. Új Pedagógiai Szemle*, 2001/12. szám, 3–9.

¹⁰ HÁRSING László: *Bevezetés az etikába*. Miskolc, Bíbor Kiadó, 1999., 13–17.

¹¹ Jog: az állam által alkotott, kötelező magatartási szabályok rendszere. JUHÁSZ–SZÓKE–O. NAGY–KOVALOVSKY I. M. 631.

¹² Etika: erkölcsstan, valamely hivatás körébe vágó erkölcsi szabályok összessége. Uo. 329.

hogy mi az elvárt, követendő vagy éppen tiltott magatartás, vagy mit tilt; továbbá abban is hasonlóak, hogy mindkettő jogokra és kötelezettségekre épül. Az erkölcsi szabályok társadalmi eredetűek: alapvetően a társadalom, a kultúra határozza meg, hogy mit tart követendő szabálynak, így az erkölcsös magatartás már az identitás része, aktív egyéni befogadás eredménye. Az erkölcsi értékek felismerése tudatosságot és szabadságot feltételez, ugyanis etikai szempontból elmarasztalunk minden olyan cselekedetet, amikor a tett végrehajtó személynek tudomása volt arról, hogy azt nem lett volna szabad megtennie. Amikor erkölcsi ítéleteinket megfogalmazzuk, gyakran a jog oldaláról közelítjük meg az etikai értékeket, vagy éppen az értéktelenséget: „a lopás bűn, mert sérti mások jogait”.¹³

Alapvető különbség a jog és az etika között, hogy a jogrendszerrel ellentétben az erkölcsi vétségért nincsenek írásban lefektetett büntetési tételek. Az általánosan elfogadott, általában íratlan erkölcsi normák ajánlottak, megszegésük legfeljebb a társadalom megvetését vonja maga után. A jogszabályok megszegésével viszont ezen túlmenően a törvényekben előre rögzített szabályrendszert hájguk át. A jogszabályok betartása kötelező, nincs mérlegelési lehetőség; egyébként a cselekedet büntetést von maga után. A jog tehát abban különbözik a többi magatartásszabálytól, hogy az állam különböző kényszerítő eszközök alkalmazását biztosítja a szervezeti rendszerén keresztül annak érdekében, hogy a társadalom tagjai a jogi normáknak megfelelő magatartást tanúsítsák.¹⁴ Az igazságszolgáltatás azon a meggyőződésen alapul, hogy az emberek felelősek a tetteikért, hiszen szabadon döntenek arról, hogy mi az, amit megtesznek, és mi az, amit nem. A társadalom egészére érvényes a törvények betartásának kötelezettsége, amely meghatározott szankciók kilátásba helyezésével is kikényszeríthető. A jogi norma sosem elvontan, mindig konkrét jogszabály formájában jelenik meg.

Bár a jog összefüggésben áll az erkölccsel,¹⁵ különbség van az erkölcsösség és a törvényesség között. Az erkölcs az ember lelkiismeretét érinti, a törvényesség viszont a törvény szerinti felelősséget jelenti, tehát az erkölcsileg megítélhető tetteinknek külső vonatkozása is van. Ilyen megközelítésben az erkölcs a jog külső normája, amely a törvényhozói akarat változásával alakíthatja is az írott törvényeket. Előfordul, hogy a társadalomban egy ideig szokásjogként működő norma törvényi szintre emelkedik. Például: a lopás és ölés tilalma, rászorulókat támogatása, békére való törekvés, melyek eredetileg vallási szabályok voltak.¹⁶

3. 2. A jogalkalmazás etikai kérdései

Az általános magatartási követelményeknek való megfelelően túl a közszolgálatban részt vevő személyek részéről a magasabb szintű etikai elvárások teljesítése alapvető követelmény. Az ál-

¹³ TURAY I. M. 23.

¹⁴ SÍPÓCZ Norbert: Az erkölcs és a jog fogalmának összehasonlítása. <https://erettsegisedlet.blogspot.hu/2009/06/az-erkolcs-es-jog-fogalmanak.html>

¹⁵ Az Alaptörvény 28. cikkének 2. mondata szerint: „Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjóknak megfelelő erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

¹⁶ Kirívó példa erre Tell Vilmos esete, amikor a 14. század eleji svájci városban egy erkölcsi tartalmat hordozó illemszabályt – a helytartó előtti kalapemelést – törvényi szintre emeltek: a helytartó rendelete szerint a keresztúton póznára kitett kalap előtti kalapemelés nem teljesítését súlyos büntetéssel szankcionálták. Ld. SILLE István: *Illem, etikett, protokoll*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2013., 25–27.

lampolgárok igazságszolgáltatásba vetett bizalma csak abban az esetben teremthető meg és tartható fenn hosszú távon, ha biztosított az ügyeik intézésének pártatlansága, s a hatóságok előtt minden állampolgár egyenlőnek érezheti magát.

Az Alaptörvény rögzíti a törvény előtti egyenlőség elvét, amelynek forrása az igazságosságban rejlik. Arisztotelész megállapítása ma is híven tükrözi az emberek igazságosságba vetett igényét: elmélete szerint a törvény a különböző erények közötti középutat szorgalmazza, s a bírónak kötelessége az igazságosság és arányosság szerint ítélni. Neki is a középutat kell képviselnie a viszonyosság elvét alkalmazva.¹⁷ Az Alaptörvény bíróságokról szóló fejezetében a függetlenség elve fogalmazódik meg, amelynek értelmében a bírók függetlenek, és ítélezési tevékenységük tekintetében nem utasíthatóak, csak a törvényeknek vannak alárendelve, felelősségük tehát a jogszabályhoz kötött.¹⁸ A bírói függetlenség a bíróságok szervezetének és működésének az egyik legmeghatározóbb eleme, amelynek alkotmányos rögzítése a törvényesség érvényesülését jeleníti meg: ítélezési tevékenységük végzése során nem utasíthatóak, amely a konkrét bírói döntés befolyásolásának tilalmát fogalmazza meg. A bírói függetlenség alapja a magas szintű szakmai tudás,¹⁹ amely mellett az ítélezési tevékenység során a bírónak számtalan etikai problémával is szembe kell nézniük, ugyanis a társadalom különböző területein tapasztalható értékválság a tárgyálótermeket sem kíméli.

A közjogi szolgálata érdekében szükségessé vált az elmúlt években a jogász hivatások etikai alapelveinek újragondolása, felfrissítése. Az ügyvédek,²⁰ ügyészek,²¹ közjegyzők²² is kidolgozták a saját hivatásuk etikai kódexét, jelezve, hogy e területen az erkölcsi értékek meghatározó szerepet töltenek be.

4. A bírói etika

4.1. A Bírói Etikai Kódex

A bírói hivatás a bírókkal szemben a társadalomban általánosan elfogadott etikai normákhoz képest szigorúbb erkölcsi szabályokra épülő követelményeket támaszt. A bírókra ruházott hatalom összefügg az igazságosság, az igazság és a szabadság értékével, így az általuk tanúsított magatartás az igazságszolgáltatásba vetett bizalom előfeltételét képezi. Az ehhez kapcsolódó elvárások konkretizálását tartalmazta az Országos Bírói Tanács (a továbbiakban: OBT) által 2014. november 10-én elfogadott²³ Bírói Etikai Kódex (a továbbiakban: Kódex1), amely összhangban állt az ENSZ által a bírói maga-

tartással kapcsolatosan megfogalmazott ún. „bangalorei alapelvekkel” is.²⁴

A dokumentum azokat a legfontosabb etikai elveket és szabályokat tartalmazta, amelyek a bírói hivatáshoz kapcsolódó feladatok végrehajtását segítik, illetve iránymutatásul szolgálnak a bírók számára. Kifejezte a bírói függetlenség és a bírói karnak a társadalom iránt tanúsítandó felelőssége közötti összhangot annak érdekében, hogy a bírók meg tudjanak felelni a velük szemben támasztott magas szintű elvárásoknak. Összefoglalta azokat a magatartási szabályokat, amelyeket kövendenek vagy kerülendően tart a bírók életében; meghatározva a hivatali tevékenység gyakorlása során, és az azon kívül elvárható viselkedést, valamint támogatást nyújtott az etikai kockázatot rejtő magatartások megismerésében. Az etikai kódex az átlátható bírósági rendszer útján tölti be alkotmányos szerepét, s ezáltal védelmet jelentett a hivatásukhoz méltó magatartást tanúsító bírók részére. Hatálya a bírókra terjedt ki, de az abban foglaltak iránymutatásul szolgált az ülnökök és az igazságügyi alkalmazottak számára is.

A Kódex1 hét cikkben foglalta össze az elvárásokat: a függetlenség, az összeférhetetlenség, a méltóság, a gondosság, a tisztesség, a tisztelet és az együttműködés elve körében. Külön fejezetben foglalkozott a vezető beosztású bírókra vonatkozó további szabályokkal. Célja volt a bírósági szervezet iránti közbizalom erősítése, valamint a törvényesség, a függetlenség, a pártatlanság, a tisztesség, az integritás és a diszkriminációmentesség érvényesülése a bírói szervezetben.

4.2. A Kódex1 megalkotásához vezető út

A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LVII. törvény a bírók hivatali munkájának szabályozására terjedt ki, a magánéletben követendő szabályokra nem vonatkozott. Az etikai kódex megalkotása iránti igény az azt követő években merült fel a bírók körében. Több mint fél évtizedes előkészítő munka eredményeként a Magyar Bírói Egyesület (a továbbiakban: MABIE) Választmánya 2005. február 26-án fogadta el a Bírák Etikai Kódexét, amely azonban az Országos Igazságszolgáltatási Tanács javaslatára egyesületi iránymutatásként került közzétételre²⁵, így bírói etikai kódexnek az nem tekinthető autentikusnak. E forma többek között azért sem nyert általános elismertséget, mert a bírói egyesületnek nem minden bíró tagja, így nyilvánvaló volt, hogy a tagsággal nem rendelkező bírókra nem vonatkozhatnak. Ettől függetlenül a bírói kar etikai magatartását a MABIE keretein belül létrejött Országos Bírói Etikai Tanács (a továbbiakban: OBET) folyamatosan nyomon követte a hozzájuk érkezett ügyeken keresztül, és vizsgálta, hogy az adott magatartás ütközött-e a MABIE etikai iránymutatásával. A kiindulási alap nem egy konkrétan megnevezett bíróval szembeni etikai eljárás lefolytatása, hanem az adott viselkedés, magatartás vizsgálata, etikai tartalmú véleményezése volt. Az OBET által véleményezett megnyilván-

¹⁷ ARISZTOTELÉSZ: *Nikomakboszi etika*. Budapest, Helikon Kiadó, 1971, V. könyv, 116-133.

¹⁸ Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdés.

¹⁹ Ld. FÁZSI László: A tekintély szerepe napjaink büntető ítélezésében. *Jogtudományi Közlemény*, 2013/11. szám 541-552.

²⁰ Ld. 6/2018. (III. 26.) MÜK szabályzat az ügyvédi hivatás etikai szabályairól és elvárásairól. (https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_CoC/HU_DEON_CoC.pdf).

²¹ Ld. A legfőbb ügyész ajánlása az ügyészi hivatás etikai szabályairól. (<https://ugyeszseg.hu/repository/mkudok9820.pdf>).

²² 16/2021. (VI. 28.) MOKK szabályzat a Magyar Közjegyzőség Etikai Szabálykönyvéről. (https://admin.kozjegyzok.mokk.hu/uploads/document/20210712104536_4cd16142677e6df8f7436ea9e86f55a1.pdf).

²³ A bírák Etikai Kódexének elfogadásáról szóló 131/2014. (XI. 10.) OBT számú határozat.

²⁴ Az Egyesült Nemzetek Szövetségének alapelvei a bíróságok függetlenségéről, Milánó, 1985, A bírói magatartás bangalorei alapelvei, 2002. Ld.: *Bírói Etikai Kódex*. Budapest, Országos Bírósági Hivatal, MPB Hungary Kft., 2014, 17-28.

²⁵ KONDOROSI Ferenc – UTTÓ György – VISEGRÁDY Antal (szerk.): LEGÉNY Krisztián: *A bírói etika és a tisztességes eljárás*. Budapest, Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 2007, 172.

nulás etikai állásfoglalás formájában került közzétételre, melynek célja a kerüendő magatartás ismertetése, illetve az adott magatartás etikus voltának megállapítása. Az eljárás tárgya tehát elvált a bírótól, kizárólag a vizsgált magatartásra irányul.

A MABIE iránymutatásának közzététele után eltelt bő fél évtized alatt azonban jelentős társadalmi változások következtek be, s a média figyelve is fokozottabban fordult a bírósági ítélkezés felé. Általánosságban elfogadott, hogy a bírói karnak minden időszakban meg kell őriznie a társadalmi közmegebecsülést, amelyet a magas szintű szakmai színvonal mellett csak szilárd erkölcsi tartással tudja kivívni magának. A bírónak úgy kell viselkedniük a hivatalos eljárásuk során és a magánéletükben is, hogy megőrizzék a hivatásuk méltóságát, a függetlenséget és a pártatlanságot. Az igazságszolgáltatás társadalmi elismertségének növeléséhez elengedhetetlen volt, hogy a bírósági szervezet olyan bírói karral rendelkezzen, amelyet tisztelet és közmegebecsülés övez.

Ez a meggyőződés vezette az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) elnökét akkor, amikor 2012-ben kihirdette a bírói integritás megerősítését célzó programot, s erre munkacsoportot is létrehozott, amelynek feladata a bírói etika elveinek áttekintése volt. Ez volt az Integritás Munkacsoport, amely az alapelvek értelmezése után elkészítette az etikai kódex tervezetét, és széles körű tájékoztatást nyújtott a bírák részére az elkészült munkáról, valamint lehetőséget adott annak fórumjellegű megvitatására is. A dokumentum elfogadásának előkészítéseként 2014-ben megalakult a 14 tagú Etikai Koordinációs Testület, amelynek tagjait az OBH, az OBH és a MABIE delegálta. Az előkészítő feladatban részt vettek a bírák fegyelmi ügyekben eljáró szolgálati bíróságok elnökei is.²⁶ A Kódex1 megalkotásának előkészítése során az abban részt vevők tekintettel voltak arra, hogy a megfogalmazott szabályok ne nehezítsék meg a bírák életét, hanem segítséget nyújtsanak, kezeteket jelentsenek, hogy olyan viselkedéskultúra váljon általánossá a bírósági szervezetben, ami példát mutat a társadalom többi tagja számára. Ennek érdekében a lehető legszélesebb körben kérték ki a bírák véleményét, s tanulmányozták a külföldi etikai kódexek rendelkezését is. A tervezetet több országos konferencián vitatták meg. E hosszas előkészítő munka eredményeként került sor a Kódex1 OBH által történt elfogadására 2014 novemberében, amely 2015. január 1. napjától lépett hatályba.

Az OBH a Kódex1 gyakorlati érvényesülését a „Bírák Etikai Kódexének értelmezése, hatályosulása érdekében kiadott állásfoglalás meghozatalának eljárási rendje elfogadásáról” szóló 11/2015. (II. 10.) OBH számú határozatával²⁷ igyekezett biztosítani, amely részletesen rögzítette az etikai tárgyú kérelem benyújtásának módját és annak feltételeit, valamint az elintézésének rendjét, amelynek lényege szerint az OBH a tagjaiból álló háromtagú Etikai Állásfoglalás Előkészítő Bizottság javaslatának figyelembevételével hozta meg az állásfoglalását. Ezen eljárások eredményeként összesen nyolc etikai állásfoglalás elfogadására és közzétételére került sor az OBH 2014-től 2018-ig tartó működése során.²⁸

²⁶ GERBER Tamás: A Bírák Etikai Kódexének megalkotásához vezető út. *Jogi Fórum*, 2014/12. szám, 2–11.

²⁷ Ezt később részben módosította a 127/2016.(XII. 13.) OBH számú határozat.

²⁸ 1/2016. (III. 8.) OBH, 2/2016. (VI. 27.) OBH, 4/2016. (IX. 13.) OBH,

4.3. A következő kódex

Ezt a gyakorlatot a 2018-ban megválasztott új összetételű OBH szüntette meg, amikor a 62/2018. (V. 2.) OBH számú határozatával a korábbi OBH etikai tárgyú határozatainak hatályon kívül helyezéséről döntött.²⁹ Az 52/2019. (XI. 6.) számú határozatával pedig az OBH már a 2015. január 1-én hatályba lépett Kódex1 felülvizsgálatát, illetve kiegészítését is szükségesnek találta az annak elfogadása óta felmerült tapasztalatok értékelésének, valamint a bírósági vezetőkre vonatkozó etikai szabályok esetleges kiegészítésének indokoltságára és a közösségi média használatával kapcsolatos etikai kérdések tisztázásának szükségességére hivatkozással.

Eme érvek helytállóságának megítélésénél azonban természetesen nem tekinthetünk el annak figyelembevételétől, hogy a) a Kódex1 alkalmazási gyakorlatának kizárólagos forrásai az előző OBH hatályon kívül helyezett etikai állásfoglalásai lehettek (volna); b) a Kódex1 négy bekezdésben rögzítette a vezető beosztású bírókra vonatkozó speciális etikai elvárásokat; s végül c) már a Kódex1 3. cikkének (4) bekezdése is kellő egyértelműséggel deklarálta a világháló használatkor követhető etikai elvárásokat. Természetesen mindennek tükrében sem állítható, hogy a Kódex1 más összetételű, illetve szemléltető OBH általi felülvizsgálatára teljesen indokolatlanul került volna sor a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXVI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 103. § (1) bekezdésének e) pontja által biztosított hatáskörében, csak éppen az annak elvégzését megalapozó határozatban megfogalmazott indokok keletkeztethetnek bennünk némi kételyt a döntés valódi céljának megítélését illetően.

Ez persze mit sem változtat azon a tényen, hogy az OBH három tagjának, továbbá a MABIE képviselőinek, valamint a szolgálati bíróságok elnökeinek és az OBH elnöke által kijelölt bíró részvételével 2020. január 8-án létrejött Konzultációs Testület nem egészen egy év alatt kidolgozott egy formálisan újnak tűnő komplett kódextervezetet, amelyet az OBH 2020. december 2-án el is fogadott,³⁰ s minden bíró számára elérhető módon lényegileg vitára bocsátott az azzal kapcsolatos észrevételeik lehetővé tételével.

Ennek eredményeként a magyar bírói kar akkori létszámához képest elenyésző számú – összesen 30 bírótól³¹ és egy törvényszéki bírói tanácstól³² érkezett – észrevételek csupán kisebb része (mindössze 3 bíró) támogatta az új etikai kódex elfogadását, vagyis a véleményezés lehetőségével élő bírók túlnyomó többsége a tervezettel kapcsolatos kritikai észrevételeit hangoztatta. Az OBH ezen észrevételek összegzését követően a 2021. július 7-től 2022. február 2-ig terjedő időszakban tar-

26/2016. (II. 8.) OBH, 14/2017. (II. 13.) OBH, 15/2017. (II. 13.), 16/2017. (II. 13.) OBH, 46/2017. (IV. 11.) OBH számú határozatok.

²⁹ Ezzel kapcsolatban azonban a tényszerűség érdekében megjegyezzük, hogy a hivatkozott határozatban felsorolt 1/2015. (VII. 7.), 3/2016. (IX. 13.), 6/2016. (XII. 3.), 1/2017. (I. 10.), 3/2017. (II. 13.), 5/2017. (II.13.) OBH számú határozatok nem etikai tárgyú döntések voltak.

³⁰ 137/2020. (XII. 2.) OBH számú határozat „az új Etikai Kódex bírák általi véleményezéséről”.

³¹ Az OBH-ból, a Kúriáról, a Fővárosi Ítéltábláról, a Győri Ítéltábláról, a Pécsi Ítéltábláról, a Budapest Környéki Törvényszékről, a Győri Törvényszékről, a Pesti Központi Kerületi Bíróságról, a Budapesti II–III. kerületi Bíróságról, a Kaposvári Törvényszékről, a Szolnoki Törvényszékről és a Szombathelyi Törvényszékről.

³² A Kecskeméti Törvényszék Bírói Tanácsa.

tott ülésein vitatta meg a tervezetet,³³ amelynek eredményeként a 16/2022. (III. 2.) OBt számú határozatával elfogadta a Bírák Etikai Kódexét (a továbbiakban: Kódex2), amely 2022. július 15-én lépett hatályba.

5. A Kódex2 újszerűségének kérdése

A Kódex2 elfogadásával akár lezártnak is tekinthetnénk a témát, ha dr. Varga Zs. András a Kúria elnökeként az Alkotmánybírósághoz 2022. május 27-én érkezett beadványában nem indítványozta volna annak megsemmisítését.³⁴ Az indítvány megalapozottságának elbírálása az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik, azonban az indítvány néhány megállapítására az abban felsorolt alkotmányossági aggályok megalapozottságának kérdésében való állásfoglalás nélkül is érdemes némi figyelmet fordítani a Kódex2-re vonatkozó véleményünk kialakításakor. Ezek közé tartozik az indítvány azon megállapítása, amely szerint: „A 16/2022. (III. 02.) OBt határozattal az OBt formálisan új kódexet alkotott, annak szövege

azonban tartalmát tekintve a régi Kódex módosítása.”³⁵ Ezért lehet érdekes, illetve véleményformáló jelentőségű a két kódex szövegének a következő oldalakon lévő táblázat szerinti összevetése.

Ebből láthatóan a Kódex2-nek a bírósági vezetők „megregulálásának” igényét tükröző és a korábbinál kétségtelenül jóval részletezőbb etikai követelményeket megfogalmazó 9. cikkétől eltekintve az új kódex megalkotását kikényszerítő tartalmi újdonsággal legfeljebb még a 10. cikk, vagyis a bírói önkormányzati és érdekképviseleti szervek tagjaira vonatkozó sajátos etikai követelmények beiktatásával tudott újdonsággal szolgálni.³⁶

Ezért nehezen lehetne vitába szállni azzal az állítással, amely szerint a Kódex2 tartalmát tekintve inkább a Kódex1 módosításának, semmint egy valóban új kódex megalkotásának tekinthető. Mindez azonban elmondható pl. a 2012. évi C. törvénnyel elfogadott hatályos Büntető Törvénykönyvről is,³⁷ amely körülmény azonban mindeddig még senkit sem készített az Országgyűlés által az Alaptörvény szerinti jogalkotói hatáskörében elfogadott jogszabály legitimitásának kétségbe vonására, amiként a bírói kar képviselői által megválasztott OBt törvényi felhatalmazáson alapuló kódexalkotási kompetenciáját sem lehet megítélésünk szerint megkérdőjelezni. A kodifikációs szükséghelyzet³⁸ fennállásának vizsgálandó kérdésként történő felvetésének pedig már csak azért sem lenne értelme, mivel az etikai kódex elfogadása fogalmilag sem tekinthető kodifikációnak. Mindazonáltal természetesen a Kódex2 is kritizálható, amelynek megfogalmazását éppen az etikai elvárások sajátosságaihoz fakadóan annak figyelembevételével sem tartjuk feleslegesnek, hogy nyilván nem lenne szerencsés, ha a Bszi. 102. §-a szerint hatévente változó összetételű OBt működésének minden ciklusában egy-egy új etikai kódex elfogadásával kívánná felhívni a figyelmet magára.

6. A Kódex2 kritikája helyett

Ennek ellenére a Kódex2 elfogadásának folyamatában az egyik szerzőnek az OBt tagjaként kifejtett aktív tevékenységére tekintettel nyilvánvalóan etikátlan magatartás lenne részünkről annak kritizálása. Ugyanakkor úgy véljük, hogy talán nem érdemtelen annak az alternatív javaslatként megfogalmazott ter-

³³ Ld. 2021.OBt.XI.17/30. számú jegyzőkönyv 39–53.; 2021.OBt.XI.22/45. számú jegyzőkönyv 42–59.; 2021.OBt.XI.26/26. számú jegyzőkönyv 30–49.; 2021.OBt.XI.30/45. számú jegyzőkönyv 45–63.; 2022.OBt.XI.1/23. számú jegyzőkönyv 74–78. (Megjegyezzük, hogy a 2021.OBt.XI.32/31. és a 2021.OBt.XI.34/24. számú jegyzőkönyvekből megállapíthatóan e két ülésen nem került sor a tervezet tárgyalására.)

³⁴ Ld. II/01285-0/2022. ügyszámú indítványt, amelynek lényege szerint: „A Kúria elnöke az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés e) pontja és az Abtv. 24. § (1) bekezdése alapján előterjesztett indítványában elsődlegesen az Országos Bírói Tanács (a továbbiakban: OBt) 16/2022. (III. 02.) OBt határozatával elfogadott Bírák Etikai Kódexe (továbbá: Etikai Kódex), másodlagosan pedig a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 201. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bjt.) 103. § (1) bekezdés e) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kéri az Alkotmánybíróságtól. Az Etikai Kódex normatív jellegével kapcsolatban az indítványozó kifejti, hogy minden bíróra vonatkozó kötelező, és fegyelmi eljárás keretében számon kérhető magatartási normákat tartalmaz, így ténylegesen jogi normaként funkcionál. Az indítványával támadott 16/2022. (III. 02.) OBt határozattal az OBt új Etikai Kódexet fogadott el, ami lényegében a 131/2014. (XI. 10.) OBt határozattal korábban elfogadott Etikai Kódex módosítása. Erre azonban az indítványozó álláspontja szerint az OBt-nek nem volt felhatalmazása, mivel a Bjt. – indítványában másodlagosan támadott – 103. § (1) bekezdés e) pontja csupán az etikai kódex egyszeri elfogadására ad felhatalmazást az OBt számára, módosításra vagy újralkotásra nem. Az új Etikai Kódex megközelítése, ezen belül különösen az Alaptörvényre való hivatkozás elhagyása a Kúria elnöke szerint a hivatás Alaptörvénytől való eloldását bírói kikényszerítésére, ezzel sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság követelményét, az R) cikk (1) bekezdését, a T) cikk (3) bekezdését, egyben a XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt pártatlanság követelményét és a 26. cikkben rögzített bírói függetlenséget is veszélyezteti. A korábbi Etikai Kódex szövegétől való eltérések, egyes rendelkezések elhagyása, míg a bírósági vezetőkre vonatkozó új rendelkezések megalkotása a fentiekben túl ellentétes az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésében megfogalmazott hatalommegosztás elvével és veszélyezteti a tisztességes eljárásról való jog gyakorlását, a magasabb normák szintjével, jogszabályokkal is ellentétes. Az indítványban másodlagosan támadott Bszi. 103. § (1) bekezdés e) pontja szerint az OBt központi igazgatási feladataként általánosan meg kell határozni az Etikai Kódex elfogadását. A Kúria elnökének álláspontja szerint a vonatkozó esetleges fegyelmi eljárás alapját képező magatartási szabályok megalkotása és elfogadása nem megfelelő az OBt ilyen jellegű bírói feladatai közé, az OBt jogállásából nem vezethető le, az e rendelkezés alapján elfogadott Etikai Kódex – megalkotásának az OBt működésének sajátjai folytán – az OBt értékrendjét tükrözi, így a Bszi. támadott rendelkezése jogbizonytalanságot okoz, és sérti az Alaptörvény 25. cikk (5) bekezdését is.” (https://alkotmanybirosag.hu/ugyadatlap/?id=B1E83AFC8B10B1D2C125885B005B3B7E).

³⁵ Uo. indítvány [7].

³⁶ Ezzel kapcsolatban megjegyezzük, hogy a Kúria elnökének indítványára szerint „az OBt az Etikai Kódex bírói önkormányzati és érdekképviseleti szervek tagjairól szóló 10. cikkét az OBt lényegében egy tagjának a szövegjavaslata alapján, úgy fogadta el, hogy azt megelőzően arról konzultációt egyáltalán nem folytatott.” Indítvány [82]. Ld. (34. j.) E tényszerű megállapítást csupán annyiban kívánjuk kommentálni, miután a hivatkozott „tag” történetesen e dolgozat egyik szerzője, hogy a szövegjavaslat előterjesztését éppen a tervezetre érkezett 3 bíró és egy bírói tanács részéről érkezett észrevételek motiválták. (Ld. 2022.OBt.XI.1/23. számú jegyzőkönyv 74.)

³⁷ Pl. Tóth Mihály szerint: „Összegzésként megfogalmazható, hogy az új törvény valójában a korábbi Btk. mértéktartó és elkerülhetetlen korrekciója. Konceptcionálisnak minősíthető változásai elmaradtak a várakozástól, a novumok egy része pedig a jövőben alaposabban átgondolandó. Ennek során a hibás vagy hiányos rendelkezéseket – melyeket részben már a korábbi törvény tartalmazott – indokolt kiegészíteni és kijavítani.” (Tóth Mihály: Az új Btk. bölcsőjénél. <https://ujbtk.hu/toth-mihaly-az-uj-btk-bolesojenel/>)

³⁸ Ld. pl. FINSZTER Géza: Az alkotmányos büntetőeljárás és a nyomozás. *Fundamentum*, 1997/2. szám 100–104.

KÓDEX1	KÓDEX2
<p>Preambulum</p> <p>Az Alaptörvénnyel összhangban a bírói hatalom független, feddhetetlen bírálóból álló, átlátható bírósági rendszer útján tölti be alkotmányos szerepét. A bírói hivatás a bírakkal szemben a társadalomban általánosan elfogadott etikai normákhoz képest szigorúbb erkölcsi szabályokra épülő követelményeket támaszt. Az Etikai Kódex megalkotásának célja, hogy a bírósági szervezet iránti közbizalom erősítése érdekében meghatározza a bírák által követendő erkölcsi normákat. Iránymutatóként fogalmazza meg a bírói hivatás etikai követelményeit, támogatást nyújt az etikai kockázatot rejtő magatartások megismerésében és védelmezi a hivatásukhoz méltó magatartást tanúsító bírákat.</p>	<p>Preambulum</p> <p>Magyarországon a bírói hatalom független, feddhetetlen bírálóból álló, átlátható bírósági rendszer útján tölti be alkotmányos szerepét. A bírói hivatás a bírakkal szemben a társadalomban általánosan elfogadott etikai normákhoz képest szigorúbb követelményeket támaszt. A Bírák Etikai Kódexének célja, hogy a bírósági szervezet iránti közbizalom erősítése érdekében iránymutatóként meghatározza a bírák által követendő etikai normákat, a bírói hivatás etikai követelményeit, támogatást nyújtson az etikai kockázatot rejtő magatartások elkerüléséhez és védelmezzék a hivatásukhoz méltó magatartást tanúsító bírákat. A Bírák Etikai Kódexének hatálya a Magyarországon kinevezett bírákra terjed ki.</p>
<p>Az Etikai Kódex hatálya</p> <p>Az Etikai Kódex hatálya a Magyarországon kinevezett bírákra terjed ki és iránymutatóul szolgál az ülnökök és az igazságügyi alkalmazottak számára. Meghatározza a hivatali tevékenység gyakorlása során, valamint azon kívül követendő és elvárható magatartási szabályokat.</p>	<p>–</p>
<p>1. cikk Függetlenség</p> <p>(1) A bíró az ítélező tevékenysége során minden befolyástól mentesen jár el, érvényesítve a felekkel való egyenlő bánásmód elvét. Munkája során még a látszatát is kerüli annak, hogy bárkinek kedvez, eljárása és döntése pártos vagy előítéletlen alapul. Az ügyek eldöntésében – az anyagi és eljárásjogi előírások keretei között, összhangban a saját lelkiismeretével – szabadságot élvez. (2) A bírónak tartózkodnia kell a törvényhozó és végrehajtó hatalomhoz fűződő szükségtelen kapcsolatoktól és befolyásolástól oly módon, hogy ez kívülállóknak számára is nyilvánvaló legyen.</p>	<p>1. cikk Függetlenség és pártatlanság</p> <p>(1) A bíró az ítélező tevékenysége során mindenféle befolyástól, nyomástól, fenyegetéstől és egyéb beavatkozástól mentesen jár el, érvényesítve a felekkel való egyenlő bánásmód elvét. (2) A bíró munkája során a látszatát is kerüli annak, hogy bárkinek kedvez, eljárása és döntése pártos vagy előítéletlen alapul. Az ügyek eldöntésében – az anyagi és eljárásjogi szabályok keretei között, összhangban a saját lelkiismeretével – szabadságot élvez, döntéseit függetlenül hozza meg. (3) A bíró a törvényhozó és végrehajtó hatalomhoz fűződő szükségtelen kapcsolatoktól és befolyásoktól tartózkodik, és ennek mindenki számára nyilvánvalónak kell lennie.</p>
<p>2. cikk Összeférhetetlenség</p> <p>(1) A bíró politikai tevékenységet nem végez, nem vesz részt politikai gyűléseken és rendezvényeken, nyilvánosság előtt tartózkodik a politikai jellegű megnyilvánulásoktól. A bíró nem lehet tagja olyan szervezetnek és nem tarthat fenn kapcsolatot olyan szervezettel, állandó vagy alkalmi csoportosulással, melynek célja, tevékenysége jogszabályba ütközik, diszkriminatív vagy a bírói hivatáshoz fűződő közbizalmat sérti. (2) A bíró nem vállal olyan feladatot és nem végez olyan tevékenységet, amely természeténél, eredeténél és jellegénél fogva befolyásolná a függetlenségét, illetve akadályozza bírói munkájának ellátásában. (3) A bíró nem támogathat olyan vállalkozást, karitatív, illetve civil szervezetet, mely politikai tevékenységhez köthető.</p>	<p>2. cikk Összeférhetetlenség</p> <p>(1) A bíró politikai tevékenységet nem folytat, nyilvánosság előtt tartózkodik a politikai megnyilvánulásoktól. A bíró jogosult a törvényes keretek között szervezett nyilvános rendezvényen részt venni, de ügyelnie kell arra, hogy részvétele ne keltsen politikai elkötelezettség látszatát. (2) A bíró csak olyan díjat, plakettet, oklevelet vagy más hasonló kitüntetést vesz át, amely – figyelemmel az elismerést adó személyre vagy szervezetre, valamint az adományozott díjra – nem sérti a bírói hivatás tekintélyét, annak méltóságát, valamint a bíró független, pártatlan és befolyásolásmentes működésének látszatát.</p>
<p>3. cikk Méltóság</p> <p>(1) A bíró tiszttségének gyakorlása során és a magánéletében jogkövető, magatartásával erősíti a bíróság iránti közbizalmat és tiszteletet. Mind a viselkedésében, mind a külsőségeiben távol tartja magát a szélsőségektől, megjelenése mindenkor alkalomhoz illő és hivatásához méltó. Nyilvánosság előtt nem kerül olyan helyzetbe, amely méltatlan a bírói hivatásához. (2) A bíró az eljárásban részt vevőkkel szemben – a szükséges határozottság mellett – türelmes és udvarias, tartózkodik az indokolatlan észrevételektől, a sértő minősítésektől és a fölényeskedéstől. Megköveteli, hogy az eljárásban részt vevők a bíróságnak és egymásnak megadják a kellő tiszteletet. (3) A bíró a baráti és magánéleti kapcsolatait, valamint szabadidejének eltöltését úgy alakítja, hogy az a hivatásának méltóságát, pártatlanságát, illetve annak látszatát se veszélyeztesse. Magánéleti nehézségeinek higgadt, körültekintő és tisztességes rendezésére törekszik. (4) A bíró a világháló használata során kellő körültekintéssel jár el. A személyére és a hozzátartozóira vonatkozóan kizárólag olyan információt, hang- és képfelvételt oszt meg, amely a bírói méltóságot nem csorbítja. A világhálón történő véleménynyilvánítása nem sértheti a bíróság tekintélyét, a bírói hivatás méltóságát, illetve a nyilatkozattételre irányadó szabályokat.</p>	<p>3. cikk Méltóság és egyenlőség</p> <p>(1) A bíró viselkedésében és megjelenésében is távol tartja magát a szélsőségektől, kerüli a hivalkodást, megjelenése mindenkor alkalomhoz illő; nyilvánosság előtt tartózkodik minden olyan megnyilvánulástól, amely méltatlan a bírói hivatáshoz. (2) A bíró magánéleti kapcsolatait, valamint szabadidejének eltöltését úgy alakítja, hogy az a hivatásának méltóságát, pártatlanságát, illetve annak látszatát se veszélyeztesse; magánéleti nehézségeinek higgadt, körültekintő és tisztességes rendezésére törekszik.</p>
<p>4. cikk Gondosság</p> <p>(1) A bíró a részére kiosztott ügy célirányos és észszerű határidőn belüli lezárására törekszik, a munkáját felkészülten, szorgalmasan, kellő szakmai alázattal végzi. (2) A bíró gondot fordít a bíróság eszközeinek, ellátmányának és erőforrásainak a rendeltetés szerinti és gazdaságos felhasználására. (3) A bíró önképzéssel és szervezett továbbképzések révén folyamatosan bővíti az általános és a szakmai ismereteit.</p>	<p>4. cikk Nyilvánosság, közösségi média</p> <p>(1) A bíró a véleménynyilvánítási, a lelkiismereti és vallásszabadsághoz, valamint a gyülekezési és egyesülési szabadsághoz fűződő jogát úgy gyakorolja, hogy azal megőrizze a bírói hivatás tekintélyét és méltóságát, a bíróságok pártatlan és független működésébe vetett közbizalmat. (2) A bíró a joggal, jogrendszerrel, a bíróság igazgatásával kapcsolatban is szabadon véleményt nyilváníthat, különösen publikálhat, előadást tarthat és oktathat. (3) A bíró a világhálót kellő körültekintéssel használja. Kizárólag olyan információt, hang- és képfelvételt oszt meg vagy minősít, amely nem csorbítja a bírói hivatás tekintélyét és méltóságát, valamint a bíróságok pártatlan és független működésébe vetett közbizalmat.</p>

KÓDEX1	KÓDEX2
<p>5. cikk Tisztesség</p> <p>(1) A bíró tisztességét nem használja fel személyes előnyök szerzésére. Jogi érvényesítése során a rendeltetészerű joggyakorlás követelményének minden körülmények között eleget tesz. (2) A bíró eljárása alatt kerül az ügyben résztvevő személyekkel a nyilvános, részrehajlás látszatát keltő kapcsolatot. (3) A bíró nem teszi lehetővé, hogy lakásán más jogi hivatást gyakorló személy ügyfeleket vagy jogi képviselőket fogadjon. (4) A bíró jogosulatlanul nem használja, és nem hozza más tudomására a hivatása gyakorlása során megismert információkat, nem szolgáltat és nem kér bizalmas adatokat. Távol tartja magát minden olyan megnyilvánulástól, amely az ügyek lefolyását vagy eredményét befolyásolhatja. (5) A bíró a vele szemben megállapított jogerős, vagy előzetesen végrehajthatóvá nyilvánított kötelezettségének önként eleget tesz. (6) A bíró tiszteletben tartja mások szellemi alkotását.</p>	<p>5. cikk Gondosság</p> <p>(1) A bíró a részére kiosztott ügy célirányos és észszerű határidőn belüli lezárására törekszik, a munkáját felkészülten, szakmai elkötelezettséggel végzi. (2) A bíró gondot fordít a bíróság eszközeinek és erőforrásainak a rendeltetészerű és gazdaságos felhasználására. (3) A bíró munkájában és magánéletében óvja környezetét és arra törekszik, hogy ne veszélyeztesse a jövő nemzedékeinek szükségleteit.</p>
<p>6. cikk Tisztelet, együttműködés</p> <p>(1) A bíró előítélettől és diszkriminációtól mentesen tiszteletben tartja minden ember méltóságát és ugyanezt megköveteli az eljárásban részt vevő személyektől és azok képviselőitől is. (2) A bíró hivatása gyakorlása során a hatóságok és szervek tagjaival, valamint munkatársaival hivatali együttműködésre törekszik, kölcsönös tiszteleten alapuló udvarias, kollegiális magatartást tanúsít. (3) A bíró a felettes bíróság iránymutatásait a felek előtt nem kritizálja, eltérő álláspontját nem hangoztatja. A határozataiban az alsóbb szintű bíróság sértő kioktatásától, a bírói tekintély rombolásától tartózkodik. A kollégái által hozott döntéseket egyéb módon sem bírálja. Ezeket azonban a tudományos, oktatói vagy egyéb szakmai tevékenységének a gyakorlásakor, konstruktív jelleggel értékelheti, véleményezheti. (4) A bíró nem használ felek közti különbségtételt sugalló nyelvi eszközöket, tartózkodik a féllel való együttérzést mutató vagy leereszkedő megnyilvánulásoktól. (5) A bíró tartózkodik minden olyan megnyilvánulástól, melyek a munkatársait érintően kötelezettségességére, politikai vagy egyéb érdekeket kiszolgáló ítékezésre utalnak.</p>	<p>6. cikk Szakértelem</p> <p>(1) A bíró törekszik arra, hogy fejlessze a bírói feladatai ellátásához szükséges tudását, képességeit és készségeit, és e célból folyamatos önképzés mellett elsősorban bírói irányítás alatt szervezett képzési lehetőségeket vegyen igénybe. (2) A bíró akkor vállal nem igazságszolgáltatással kapcsolatos feladatot, amennyiben annak ellátása a bírói tisztségével járó kötelezettségeinek indokolatlan háttérbe kerülését nem eredményezi.</p>
<p>7. cikk Vezető beosztású bíró</p> <p>(1) A vezető beosztású bíró tartózkodik a beosztottai emberi méltóságát sértő magatartástól, kijelentéstől, cselekedettől. Feladatát a munkatársaitól elvárt jogi és morális követelményeknek megfelelően, példamutatóan látja el. (2) Az igazgatási tevékenysége során a munkatársaival igazságos, következetes és méltányos. Ellenőrző tevékenysége során egyenlő mércét alkalmaz minden beosztottjával szemben. (3) Ügyel arra, hogy a bírótársai hivatásukhoz méltó magatartást tanúsítsanak. (4) A bíróság céljai és érdekei érvényesítésén túl törekszik a többi szervezeti egységgel eredményes együttműködés kialakítására, a szükséges információk pontos és gyors cseréjére.</p>	<p>7. cikk Tisztesség</p> <p>(1) A bíró jogai érvényesítése és kötelezettségei teljesítése során a tisztességes és jóhiszemű joggyakorlás követelményének megfelelően jár el. (2) A bíró az eljárásokban résztvevőkhöz fűződő személyes viszonyában is elkerüli azokat a helyzeteket, amelyek a pártosság látszatát kelthetik.</p>
<p>–</p>	<p>8. cikk Tisztelet, együttműködés</p> <p>(1) A bíró tiszteletben tartja minden ember méltóságát és hivatása gyakorlása során erre ösztönzi munkatársait és az eljárásban részt vevő személyeket. (2) A bíró hivatása gyakorlása során a hatóságok és társ-hivatásrendek tagjaival, valamint munkatársaival együttműködésre törekszik, kölcsönös tiszteleten alapuló udvarias magatartást tanúsít. (3) A bíró az eljárása során – a szükséges határozottság mellett – türelmes és udvarias, tartózkodik az indokolatlan megjegyzésektől és minősítésektől, mindenkitől megköveteli, hogy a bíróságnak és egymásnak megadják a kellő tiszteletet. (4) A bíró eljárása során és a határozataiban tartózkodik a sértő kioktatástól, a bírói tekintély csorbításától. A más bíró által hozott döntéseket eltérő szakmai álláspontjának kifejtését meghaladóan nem bírálja. Ezeket azonban a tudományos, oktatói vagy egyéb szakmai tevékenységének gyakorlásakor értékelheti, véleményezheti. (5) A bíró nem használ a felek közti sértő különbségtételt sugalló nyelvi eszközöket, tartózkodik a féllel való részrehajlást mutató vagy leereszkedő megnyilvánulásoktól.</p>

KÓDEX1	KÓDEX2
–	<p style="text-align: center;">9. cikk</p> <p style="text-align: center;">Bírósági vezetők</p> <p>(1) A bírósági vezető a feladatát a munkatársaitól elvárt etikai követelményeknek megfelelően, példamutatóan látja el; tartózkodik a beosztottjai emberi méltóságát sértő magatartástól. (2) A bírósági vezető igazgatási tevékenysége során a munkatársaival igazságos, következetes, méltányos és egyenlő mércét alkalmaz minden beosztottjával szemben. (3) A bírósági vezető tiszteletben tartja munkatársai szakmai önállóságát, figyelmet fordít arra, hogy a bírótársai hivatásukhoz méltó magatartást tanúsítsanak. (4) A bírósági vezető tartózkodik attól, hogy a saját véleményét az általa irányított szervezeti egység bírának véleményeként jelenítse meg, és képviselési jogával egyéb módon sem él vissza. (5) A bírósági vezető a szolgálati bírósági eljárással érintett ügyekben az eljárás befejezéséig tartózkodik az ezzel kapcsolatos véleménynyilvánítástól, fokozottan ügyel az eljárással érintett személyiségi jogainak megóvására. (6) A bírósági vezető tartózkodik a bírói öngazgatási és érdekképviselési szerv sértő minősítésétől, tagjainak hátrányos megkülönböztetésétől, legitimációjukat tiszteletben tartja. (7) A bírósági vezető tartózkodik minden olyan magatartástól, amellyel bírói öngazgatási vagy érdekképviselési szerv tagját – az ilyen szervben fennálló tagsága vagy a szerv érdekében kifejtett tevékenysége miatt – hátrányosan megkülönböztetné, tevékenységét akadályozná vagy lehetetlenné tenné. (8) A bírósági vezető a vezetése alatt álló szervezeti egység bírói öngazgatási és érdekképviselési szerveit támogatja, törvényes működésüket, jogaik gyakorlását biztosítja. (9) A bírósági vezető bírói öngazgatási testület, érdekképviselési vagy szakmai szerv tagját nem szólítja fel lemondásra, erre nem is kéri vagy ösztönzi. (10) A bírósági vezető a nála alacsonyabb beosztásban lévő más bírósági vezető tájékoztatási jogait szükségtelenül nem korlátozza. (11) A bírósági vezető megtesz minden szükséges intézkedést annak érdekében, hogy az etikai szabályokat a vezetése alatt állók betartsák. (12) A bírósági vezetőkre vonatkozó etikai szabályok az igazgatási feladatokkal megbízott bírókra is irányadók.</p>
–	<p style="text-align: center;">10. cikk</p> <p style="text-align: center;">A bírói önkormányzati és érdekképviselési szervek tagjai</p> <p>(1) A bírói önkormányzati és érdekképviselési szervek tagjai a választott tisztségükhöz méltó magatartást tanúsítanak annak gyakorlása során. (2) A bírói önkormányzati és érdekképviselési szervek tagjai e tisztségüket nem használják fel egyéni érdek érvényesítése céljából. (3) A bírói önkormányzati és érdekképviselési szervek tagjaira egyebekben a bírósági vezetőkre vonatkozó etikai elvárások irányadók.</p>
–	<p style="text-align: center;">11. cikk</p> <p style="text-align: center;">Hatálybalépés</p> <p>A Bírak Etikai Kódexe 2022. július 15. napján lép hatályba.</p>

vezetnek a közreadása, amelynek „javaslatcsomagként” történő megvitatását a dr. Varga Zs. András által kifogásolt okból, vagyis a bírói kar részéről történő véleményezés lehetőségének hiánya miatt mellőzte az OBT, s csupán annak a Kódex2 tervezetére érkezett észrevételekre reflektáló részei kerültek figyelembevételre a testületi üléseken. Az alternatív javaslat a következő volt.

„PREAMBULUM”³⁹

Az Országos Bírói Tanács a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 103. §-a (1) bekezdésének e) pontja által biztosított jogkörében, a bírói tisztségnek a bíróságok alkotmányos szerepéből következő kiemelkedő társadalmi jelentőségére tekintettel, a bírói tisztséghez méltó magatartást és ezáltal a bírósági szervezet iránti közbizalom erősítése, különösen a törvényesség,⁴⁰ a füg-

³⁹ Magyarazatként megjegyezzük, hogy a tervezet lábjegyzetekkel való ellátására nem a normativitás látszatának keltése céljából, hanem azért került sor, mert ezáltal jelezhető az, hogy nem öncélú erkölcsi követelmények támasztásáról, hanem a bírókra vonatkozó törvényi kötelezettségekből következő olyan etikai elvárásokról van szó, amelyek funkciójuk lényegét tekintve (dr. Görög János álláspontjával egyetértően) azok kiegészítéseként a gyakorlati érvényesülését még inkább garantálhatják. Ld. KONDOROSI–ÜTTŐ–VISEGRÁDY i. m. 58.

⁴⁰ Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés.

getlenség,⁴¹ a pártatlanság,⁴² a tisztesség,⁴³ az integritás és a diszkriminációmentesség⁴⁴ érvényesülése érdekében, az etikai kockázatok elkerüléséhez elengedhetetlen erkölcsi követelmények megfogalmazása céljából, minden bírói szolgálati jogviszonyban álló bíróra kiterjedő hatállyal elfogadta a bírák – ülnökök⁴⁵ és igazságügyi alkalmazottak⁴⁶ számára is iránymutatásul szolgáló – alábbi Etikai Kódexét.

ETIKAI KÓDEX

I.

Függetlenség⁴⁷

1. *A bírónak tisztsége gyakorlása során tartózkodnia kell minden olyan megnyilvánulástól, amely kétséget kelthet a bírói függetlenség érvényesülését illetően.*
2. *A bírónak az alkotmányos értéket jelentő bírói függetlenség iránti közbizalom megóvása érdekében különösen kerülnie kell az olyan helyzetbe kerülését, amely döntésének a törvény-*

⁴¹ Uo.

⁴² Uo.

⁴³ Alaptörvény I. cikk (1) bekezdés és II. cikk.

⁴⁴ Alaptörvény XV. cikk (1)–(3) bekezdés.

⁴⁵ Bszi. 3. §.

⁴⁶ Bszi. 159. §.

⁴⁷ Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés.

hozó vagy végrehajtó hatalomhoz, illetőleg politikai tevékenységet (is) folytató szervezethez fűződő kapcsolata általi befolyásolásának látszatát keltheti.

II.

Pártatlanság⁴⁸

3. A bíró tisztségének gyakorlása során nem tanúsíthat olyan magatartást, amely azt a látszatot keltheti, hogy döntését nem pártatlanul, illetve elfogulatlanul hozta meg.
4. A bírónak tisztsége gyakorlása során minden olyan megnyilvánulástól tartózkodnia kell, amely az eljárás bármely résztvevőjével szembeni előítélet-, illetve az egyenlő bánásmód megsértésének látszatát keltheti.⁴⁹

III.

Összeférhetetlenség⁵⁰

5. A bíró nyilvánosan semmiféle politikai jellegű vagy azzal összefüggésbe hozható tevékenységet nem fejtethet ki és ilyen megítélés alá eső véleményt sem nyilváníthat.
6. A bíró nem végezhet vagy támogathat olyan tevékenységet, amely kedvezőtlenül befolyásolhatja a bírói tisztség, illetve a bíróság iránti társadalmi megbecsülést, illetve bizalmat.
7. A bíró nem végezhet közvetett vagy bújtatott gazdasági, valamint olyan társadalmi vagy szakmai tevékenységet sem, amelyet a törvények nem korlátoznak, de összeegyeztethetetlen a bírói tisztségével.
8. A bíró a bírósági szervezeten kívüli adományozása esetén csak olyan kitüntető jellegű elismerést fogadhat el, amely – az adományozóra és az adományozott díjra figyelemmel – nem sértheti a bírói tisztség tekintélyét és a bírói függetlenség társadalmi megítélését.
9. A bíró a más jogász hivatásrend vagy hatalmi ág képviselőjével való házasságkötését vagy élettársi kapcsolat létesítését köteles haladéktalanul bejelenteni a munkáltatói jogkör gyakorlójának.⁵¹

IV.

Gondosság és elhivatottság⁵²

10. A bíró köteles minden lehetőséget felhasználni a tisztségének méltóságát biztosító szakmai felkészültségének eléréséhez és folyamatos fejlesztéséhez⁵³ így különösen a nem kötelező továbbképzéseken is részt venni, ha az ajánlott képzés tárgyában a tőle elvárható szakmai fejlődését önképzés útján nem képes elérni.
11. A bíró köteles a jogirodalmat is folyamatosan figyelemmel kísérni.
12. A bíró összeférhetetlenség hiányában sem vállalhat olyan feladatot, amelynek ellátása a bíró tisztségével járó kötelezett ségeinek háttérbe szorítását eredményezheti.
13. A bíró kizárólag olyan oktatási tevékenységet vállalhat, amelyre szakmai felkészültsége alkalmassá teszi.
14. A bírónak a bírósági szervezet kereti között végzett oktatási te-

vékenysége során figyelemmel kell lennie az általa oktatott bírók, illetve igazságügyi alkalmazottak szakmai felkészültségére.

15. A bírónak az oktatói tevékenysége során is szem előtt kell tartania tisztségének etikai követelményeit, különösen annak méltóságát.

V.

Méltóság⁵⁴

16. A bíró tisztségének gyakorlása során az eljárás minden résztvevőjével szemben köteles olyan magatartást tanúsítani, amelylyel az eljárási cselekmény szabályszerű és eredményes lefolytatása mellett annak kulturáltsága és az érintettek egymás iránti tiszteletének érvényesülése és ezáltal a bírói hivatás méltóságának megőrzése egyaránt biztosítható.
17. A bíró tisztségének gyakorlása során az emberi méltóságot vagy az egyenlő bánásmód követelményét sértő minden megnyilvánulással szemben köteles fellépni a törvényes lehetőségek keretei között.
18. A bíró tisztségének gyakorlása során bírótársai, valamint az ügyész és az ügyvéd, illetőleg szakértő szakmai felkészültségét általánosságban nem minősítheti, e tekintetben csak tárgyilagos kritikai értékelés megfogalmazására szorítkozhat.
19. A bíró az ügyfelek magatartását és eljárási cselekményeit öncélúan nem minősítheti, hanem a döntésének megindoklásához szükséges mértékben értékelheti.

VI.

Kollegialitás és együttműködés⁵⁵

20. A bírónak a bírótársaival való kollegiális kapcsolattartásra kell törekednie, döntéseiket vagy szakmai álláspontjukat csak tárgyilagosan és konstruktív jelleggel kritizálhatja.
21. A bíró más bíró vagy bírósági titkár tevékenységével kapcsolatos nyilvánvaló szakmai hiba vagy mulasztás észlelése esetén köteles azt az érintett kollégájának jelezni.
22. A bíró kötelessége az irányítása alatt dolgozó igazságügyi alkalmazottak munkájának folyamatos szakmai ellenőrzése.
23. A bíró az irányítása alatt álló igazságügyi alkalmazottak emberi méltóságát köteles tiszteletben tartani.
24. A bírónak tudományos, illetve jogirodalmi tevékenysége során is szem előtt kell tartania tisztségének etikai követelményeit.

VII.

Nyilvános szereplés és közösségi média⁵⁶

25. A bírónak nyilvános szereplései és állampolgári jogainak gyakorlása során is tisztsége etikai követelményeinek megfelelő magatartást kell tanúsítania.
26. A bíró a közösségi média használata során csak olyan információt oszthat meg vagy kommentálhat, amely nem sérti tisztségének méltóságát, illetve a bíróság tekintélyét.

VIII.

Tisztesség⁵⁷

27. A bíró nem használhatja fel tisztségét személyes előnyök szerzésére.

⁴⁸ A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Bjt.) 36. § (2) bekezdés.

⁴⁹ Bjt. 37. § (2) bekezdés.

⁵⁰ Bjt. 39–40. §-ai.

⁵¹ Bjt. 42. § (1) bekezdés.

⁵² Bjt. 37. § (3) bekezdés; Bszi. 2. § (2) bekezdés.

⁵³ Bjt. 45. § (1)–(2) bekezdés.

⁵⁴ Bjt. 37. § (2) bekezdés.

⁵⁵ Bjt. 1. § (2) bekezdés.

⁵⁶ Bjt. 37. § (2) bekezdés.

⁵⁷ Uo.

28. A bíró nem tanúsíthat olyan magatartás, amely bármilyen bírósági ügy befolyásolásának látszatát keltheti.
29. A bíró folyamatban levő ügyben érintett ügyfelet vagy jogi képviselőt nem fogadhat a lakásában.

X. cikk Magánélet⁵⁸

30. A bírónak a magánéletében is jogkövető és tisztességhez méltó magatartást kell tanúsítania.
31. A bíró a jogait minden esetben tisztességesen és jóhiszeműen köteles gyakorolni.
32. A bíró a vele szemben megállapított kötelezettséget köteles önként és határidőben teljesíteni.
33. A bírónak törekednie kell a magánéletében adódó problémák tisztességes megoldására.

XI. Bírósági vezetők⁵⁹

34. A bírósági vezetőkre külön etikai követelmények is vonatkoznak.
35. A bírósági vezető nem élhet vissza vezetői beosztásával.
36. A bírósági vezető nem tanúsíthat az általa irányított bíróságon szolgálatot teljesítő bírótársai és az igazságügyi alkalmazottak emberi méltóságát sértő vagy udvariatlan magatartást.
37. A bírósági vezetőnek biztosítania kell az irányítása alatt álló bíróságon szolgálatot teljesítő bírók és igazságügyi alkalmazottak szakmai és erkölcsi fejlődését.
38. A bírósági vezetőnek gondoskodnia kell az irányítása alatt álló bíróságon szolgálatot teljesítő bírókkal szemben támasztott etikai követelmények maradéktalan érvényesüléséről.
39. A bírósági vezetőnek konstruktív és kollegiális kapcsolatra kell törekednie a bírói önkormányzati és érdekképviseleti szervekkel, azok tevékenységét semmilyen módon nem akadályozhatja.

XII. A bírói önkormányzati és érdekképviseleti szervek tagjai⁶⁰

40. A bírói önkormányzati és érdekképviseleti szervek tagjai kötelesek a választott tisztségükhöz méltó magatartást tanúsítani.
41. A bírói önkormányzati és érdekképviseleti szervek tagjai a tisztségüket nem használhatják fel egyéni vagy partikuláris érdek érvényesítése céljából.
42. A bírói önkormányzati szervek tagjai az őket vagy hozzátartozójukat érintő kérdés megvitatásában, illetve ilyen döntés meghozatalában nem vehetnek részt.

XIII. Záró rész

43. Az Országos Bírói Tanács a 2021. ...-én tartott ülésén fogadta el a bírák új Etikai Kódexét.
44. Az Etikai Kódex 2022. január 1-én lép hatályba.
45. A 131/2014. (XI. 10.) OBt határozattal elfogadott bírák Etikai Kódexe 2021. december 31-én hatályát veszti.”

⁵⁸ Uo.

⁵⁹ Bszi. 118. §.

⁶⁰ Bszi. 88. §-a és 142. § (1) bekezdés d) pontja.

8. Zárszó, avagy a miért nem mindegy kérdése

A szó szerint idézett javaslat közreadását a magunk részéről pusztán azért ítéltük indokoltnak, miután az egyrészt az OBt tagjain kívül a bírók számára nem volt megismerhető; másrészt azért is, mert megítélésünk szerint a bírókkal szemben a hivatásként végzett tevékenységük jellegéből következő fokozottabb társadalmi elvárásokat tükröző etikai követelmények maradéktalan érvényesülésének (pl. az orvosetikai szabályok megsértésével ellentétben⁶¹) jelenleg semmiféle garanciája nincs, noha az etikátlan bírói viselkedés meggyőződésünk szerint adott esetben éppúgy bizalomromboló hatású lehet, mint a fegyelmi vagy büntetőjogi felelősségre vonást is megalapozó bírói magatartás,⁶² ugyanakkor az nem feltétlenül meríti ki a Bjt. 105. §-ában meghatározott fegyelmi vétséget.

Ezért – nem vitatva, hogy jelenleg valójában a „Bírák Etikai Kódexe puha jogi eszköz (»soft lowe«)⁶³ – véleményünk szerint a bírókkal szemben támasztott (támasztható) etikai követelmények maradéktalan érvényesülését csak akkor lehetne elvárni, ha az etikátlan bírói magatartás tanúsításának megállapítása legalább a bíró munkájának a Bjt. 68. §-ában előírt értékelését megalapozó vizsgálat során is figyelembevételre kerülne, amelyhez természetesen szükséges lenne az etikai vétség elbírálásához szükséges szervezeti háttér megteremtése is a jogalkotó részéről, már csak azért is, mert a Kódex2 tervezetere olyan észrevételt is kapott az OBt, amely az etikai kódex megsértéseként értékelhető bírói magatartás tanúsításának minden következmény nélkül maradását kifogásolta. Ennek kiküszöböléséhez pedig véleményünk szerint az is hozzátartozna, hogy az etikai eljárás kezdeményezése nem csupán bírói privilégium lenne, hanem erre az őket érintő ügyben az ügyfeleknek is lehetősége lenne. Az etikai vétség miatti felelősségre vonáshoz szükséges szervezeti keretek és eljárási szabályok kidolgozására azonban az OBt nem rendelkezik törvényi felhatalmazással, amelynek feltételei azonban a szolgálati bíróságok hatáskörének kibővítésével, illetve ügyrendjének módosításával egyszerűen megteremthetők lennének.

Ennek célját természetesen mi sem az etikai vétséget elkövető bírók „megbüntetésében”, illetve „kipellengezésében”, hanem a bírói magatartást nehezítő ügyfelek fenntartásainak elosztatásában, illetve a bírói etika belső „törvényé” válásában látjuk az OBt, illetve a 2014–2018 között működő OBt gyakorlatát követő megoldás alkalmazásával, amelynek előfeltételét azonban csak egy olyan időtálló bírói etikai kódex elfogadása képezheti, aminek az előkészítését megelőzi a bírói kar tagjaitól történő előzetes javaslatkérés, majd az azok figyelembevételével elkészített tervezet megvitatásra bocsátása, amellyel az OBt támadhatatlanul legitimálhatná az etikai kódex elfogadását.

⁶¹ Ld. Általános tájékoztató orvosetikai tárgyú panaszok benyújtásáról, az ETT orvosetikai szerveinek orvosetikai eljárásáról. <https://ett.okfo.gov.hu/orvosetika/>

⁶² Ld. pl. FÁZSI László: Az elfoglaltság bírói bejelentésének etikája. (<https://ujbtk.hu/fazsi-laszlo1-az-elfoglaltsag-biroi-bejelentese-etikaja/>).

⁶³ Az Amnesty International Magyarország, az Eötvös Károly Intézet, a Magyar Helsinki Bizottság és a Társaság a Szabadságjogért amicus curiae beadvány a II/01285/2022. számú ügyben 4.